# Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2014, sp. zn. 6 Tdo 1277/2014, ECLI:CZ:NS:2014:6.TDO.1277.2014.1

**Číslo:** 53/2015

**Právní věta:**

I. Podmínkou beztrestnosti pachatele jednajícího v negativním právním omylu je omluvitelnost jeho omylu. U pachatele, který měl z důvodu výkonu své funkce (např. jako statutární orgán příspěvkové organizace) povinnost seznámit se s příslušnou právní úpravou, ale neučinil tak, sama skutečnost, že spoléhal na ujištění jiné osoby o správnosti svého postupu, který ve skutečnosti odporoval právním předpisům (např. ohledně otázky subjektu oprávněného rozhodnout o udělení odměny a její výše), nemusí vylučovat závěr, že jeho právní omyl je neomluvitelný.

II. Zjištění skutkového stavu věci v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí soudu ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř. v případě posuzování trestní odpovědnosti pachatele, jenž se činu dopustil v negativním právním omylu, vyžaduje, aby bylo provedeno dokazování zaměřené na objasnění otázky, zda se mohl vyvarovat svého omylu.

V odůvodnění rozsudku, jímž byl obviněný podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěn obžaloby proto, že jednal v omluvitelném negativním právním omylu, je nezbytné uvést komplexní vyhodnocení všech relevantních skutečností majících význam pro závěr, že šlo o takový omluvitelný omyl.

**Soud:** Nejvyšší soud

**Datum rozhodnutí:** 09.12.2014

**Spisová značka:** 6 Tdo 1277/2014

**Číslo rozhodnutí:** 53

**Číslo sešitu:** 10

**Typ rozhodnutí:** Usnesení

**Hesla:** Dokazování, Omyl právní, Zprošťující rozsudek

**Předpisy:** § 125 odst. 1 tr. ř.
§ 19 tr. zákoníku
§ 2 odst. 5 tr. ř.

**Druh:** Rozhodnutí ve věcech trestních

**Sbírkový text rozhodnutí:**

*Nejvyšší soud rozhodl o dovolání podaném nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněné M. N. proti usnesení Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 15. 4. 2014, sp. zn. 6 To 79/2014, tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadené usnesení Krajského soudu v Brně – pobočky ve*

*Zlíně a jemu předcházejí rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 24. 10. 2013, sp. zn. 18 T 223/2012, zrušil. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Okresnímu soudu ve Zlíně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.*

**Z o d ů v o d n ě n í :**

Rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně ze dne 24. 10. 2013, č. j. 18 T 223/2012-433, byla obviněná M. N. (dále jen „obviněná“) podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěna obžaloby pro skutek, že ve Z. v období od měsíce června 2003 do měsíce prosince 2010 jako ředitelka Školní jídelny Z., příspěvkové organizace, kterou se stala dne 1. 1. 2003, a to na základě jmenování zřizovatele příspěvkové organizace, Statutárního města Z., sama sobě neoprávněně dvakrát ročně schvalovala a nechala si vyplácet mimořádné finanční odměny v celkové výši 254 110 Kč, a jednala tak v rozporu ustanovením § 4 odst. 5 zákona č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku, a následně § 122 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, čímž způsobila Základní škole Z., Š. 2514, IČ: … (dříve Školní jídelně Z., H. 5189), škodu ve výši 254 110 Kč, jímž měla spáchat přečin zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“). Podle § 229 odst. 3 tr. ř. byla poškozená Základní škola Z., Š. 2514, příspěvková organizace, se sídlem Z., Š. 2514, IČ: …, odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

O odvolání státního zástupce a poškozené proti tomuto rozsudku rozhodl ve druhém stupni Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně usnesením ze dne 15. 4. 2014, č. j. 6 To 79/2014-456, jímž podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání státního zástupce a podle § 253 odst. 1 tr. ř. rovněž odvolání poškozené organizace.

Proti usnesení Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně podal dovolání v neprospěch obviněné nejvyšší státní zástupce (dále též „dovolatel“). Ve svém mimořádném opravném prostředku opřeném o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. ve spojení s § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. namítl, že napadeným rozhodnutím soudu druhého stupně bylo rozhodnuto o zamítnutí odvolání státního zástupce, ačkoli již rozhodnutí soudu prvního stupně spočívalo na vadném právním posouzení skutku.

V rámci podaného dovolání odkázal na odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, který sice po objektivní stránce shledal, že se obviněná vytýkaného jednání dopustila, avšak dospěl k závěru o absenci stránky subjektivní. S tímto závěrem se následně ztotožnil rovněž soud odvolací, jenž konstatoval, že pokud se obviněné dostalo ze strany svědkyně Ing. M. jako kvalifikované osoby ujištění o správnosti jejího postupu, nelze dovodit, že by obviněná jednala s vědomím o porušení zákona.

Dovolatel tomuto řešení vytkl, že závěr o nedostatku subjektivní stránky trestného činu alespoň ve formě úmyslu nepřímého soudy opřely prakticky pouze o skutečnost, že svědkyně Ing. M., jako vedoucí ekonomického oddělení odboru školství Magistrátu města Z., postup obviněné při vyplácení odměn za tzv. doplňkovou činnost akceptovala.

K tomu podotkl, že ať již obviněná vykonávala práci v rámci hlavní nebo tzv. doplňkové činnosti, šlo o práce, které vykonávala jako ředitelka školní jídelny. Pro rozhodování o jejích odměnách za tyto činnosti nemohl platit jiný režim než pro odměňování za práce vykonávané v rámci činnosti hlavní. S poukazem na ustanovení § 4 odst. 5 zákona o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku (dále jen „zákon o mzdě“) a ustanovení § 122 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“), namítl, že pokud byla obviněná statutárním orgánem v pozici zaměstnance, její odměnu za práci určoval orgán, který ji do této

funkce ustanovil. Tuto zásadu je třeba vztáhnout na všechny složky mzdy, resp. platu, tedy i odměny vázané na doplňkovou činnost školní jídelny. Podle dovolatele soudy nikterak nezpochybnily, že obviněná jako vedoucí pracovnice předmětnou právní úpravu znala, navíc i zásadu, že žádná osoba v pracovním poměru, nemůže stanovit výši odměny za práci sama sobě.

Nejvyšší státní zástupce s odkazem na výpověď svědka J. S. zdůraznil, že obviněná byla nejpozději dne 22. 7. 2007 seznámena s obsahem interního aktu (Pravidla pro stanovení platu), který mimo jiné rozvádí zákonné zásady pro odměňování zaměstnanců v postavení statutárního orgánu. Z bodu VIII tohoto interního aktu plyne, že podíl na tzv. doplňkové činnosti a tím i na zajištění mimorozpočtových zdrojů mohl být sice důvodem pro poskytnutí odměny obviněné, ovšem pouze na základě rozhodnutí Rady města Z. jako orgánu, který je k takovému rozhodnutí oprávněn. Obviněná proto takto získané finanční prostředky nemohla použít k svévolnému vyplácení svých odměn, o kterých Rada města Z. nerozhodla. V návaznosti na obviněnou vydanou Vnitřní směrnici č. 8 nazvanou Doplňková činnost, jež stanovila, že výpočet odměny provádí ředitelka školní jídelny, podotkl, že z jejího obsahu plyne, že se použije při určování odměny zaměstnanců, vyjma ředitelky. Dovolatel proto usuzuje, že pokud obviněná stanovila odměnu sama sobě, jednala v rozporu i s tímto interním předpisem.

Nejvyšší státní zástupce poukázal i na to, že obviněné byly mimo částek uvedených ve zprošťujícím rozsudku vypláceny též řádné odměny schválené příslušným orgánem a v letech 2004 a 2005 jí byly přiznány mimo jiné i za plnění povinností nad rámec její základní činnosti, tj. i za plnění povinností spojených s doplňkovou činností školní jídelny, což jí muselo být ze subjektivního hlediska zcela zřejmé.

Ani postavení svědkyně Ing. M. nemohlo v obviněné implikovat závěr o osobě oprávněné k rozhodování o její odměně za vykonanou práci. Pokud proto obviněná postupovala v příkrém rozporu s obecně závaznými právními i interními předpisy, pak souhlasné stanovisko s touto praxí ze strany svědkyně Ing. M. nemůže obviněnou zbavit trestní odpovědnosti. Vzhledem ke všem okolnostem musela obviněná podle dovolatele vědět, že svým jednáním může porušit zákonem chráněný zájem na ochraně cizího majetku, a pro případ, že takové porušení způsobí, s tím byla srozuměna [§ 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku]. V této souvislosti odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2014, sp. zn. 7 Tdo 113/2014, ve kterém při skutkově prakticky shodné situaci Nejvyšší soud nikterak nezpochybnil, že byly naplněny všechny znaky přečinu zpronevěry, tedy včetně subjektivní stránky.

Závěrem nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud postupem podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil ve výroku o zamítnutí odvolání státního zástupce usnesení Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně ze dne 15. 4. 2014, sp. zn. 6 To 79/2014, a dále aby zrušil rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 24. 10. 2013, sp. zn. 18 T 223/2012, jakož i případná rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal posledně jmenovanému soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Obviněná ve svém vyjádření k dovolání nejvyššího státního zástupce uvedla, že dovolatel napadá výlučně hodnocení důkazů, jak jej provedl soud prvního stupně a s nimiž se následně ztotožnil soud odvolací. Podle obviněné jde o vytýkání porušení procesního předpisu, tj. trestního řádu ve vztahu k její subjektivní stránce, což pokládá za nepřípustné.

K dovolací argumentaci nejvyššího státního zástupce opřenou o Vnitřní směrnici č. 8 podotkla, že jím dovozovaný závěr (vztahuje se na všechny zaměstnance) je ryze spekulativní a z tohoto vnitřního předpisu nevyplývající. Navíc podle obviněné nelze přehlédnout, že byla stíhána od roku 2003, takže jím nelze argumentovat přinejmenším k době zahájení trestné činnosti, což platí i pro Pravidla pro stanovení platu, neboť s nimi byla seznámena teprve dne 22. 2. 2007.

K poukazu dovolatele na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2014, sp. zn. 7 Tdo 113/2014, obviněná uvedla, že pokud v obou případech i mezi soudy prvních stupňů došlo ke zcela odlišným závěrům ve vztahu k prokázání subjektivní stránky, pak již z této skutečnosti je samo o sobě patrné, že tato otázka je přinejmenším sporná. V takovém případě nelze činit závěr v její neprospěch. Navíc pro její následné jednání bylo stanovisko tehdejší vedoucí ekonomického úseku stěžejní.

Závěrem navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání podané nejvyšším státním zástupcem podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve zkoumal, zda v této trestní věci je dovolání přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit, a zda je podala osoba oprávněná. Shledal přitom, že dovolání je přípustné, že je podala osoba oprávněná, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

Protože dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vyjádřených v § 265b tr. ř., Nejvyšší soud dále posuzoval, zda dovolatelem vznesené námitky naplňují jím uplatněný dovolací důvod.

Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva.

Pokud jde o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., ten je dán v případě existence vady spočívající v tom, že bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g), aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedených v písmenech a) až k). Předmětný dovolací důvod tedy dopadá na případy, kdy došlo k zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku bez věcného přezkoumání (viz ustanovení § 148 odst. 1 písm. a/ a b/ tr. ř. u stížnosti a § 253 tr. ř. u odvolání), a procesní strana tak byla zbavena přístupu ke druhé instanci (první alternativa), nebo byl-li zamítnut řádný opravný prostředek, ačkoliv v předcházejícím řízení byl dán dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. (druhá alternativa).

Se zřetelem k těmto východiskům přistoupil Nejvyšší soud k posouzení dovolání nejvyššího státního zástupce. Protože argumentace obsažená v jeho mimořádném opravném prostředku byla posouzena jako obsahově naplňující uplatněný důvod dovolání (výhrada obviněné, že jeho dovolání směřuje výlučně vůči hodnocení důkazů soudy, nebyla shledána oprávněnou), přičemž nebyly shledány zákonné podmínky pro odmítnutí tohoto dovolání, přezkoumal Nejvyšší soud podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i v řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a učinil následující zjištění.

Podstatou výše zmíněného mimořádného opravného prostředku státního zástupce je nesouhlas se závěrem, který v otázce subjektivní stránky (její absence) učinily v posuzované věci soudy nižších stupňů. Ty při zproštění obviněné obžaloby vyšly z toho, že obviněná sice jednala v rozporu s příslušnými předpisy (ať již obecně závaznými či interními) upravujícími v rozhodném období odměňování statutárních orgánů, kteří jsou zaměstnanci (v tomto směru již soud prvního stupně ve svém rozsudku na str. 7 a 8 na podkladě listinných důkazů uzavřel, že obviněná „nemohla sama sobě stanovovat odměny za cokoliv, co vykonávala z titulu ředitelky školní jídelny, a pokud tak činila, činila neoprávněně“), avšak nikoli vědomě.

Vědomost obviněné stran neoprávněnosti vyplácení odměn má soud prvního stupně za vyvrácenou jednak na podkladě sdělení, které se jí dostalo od svědkyně Ing. M., tehdejší vedoucí ekonomického oddělení odboru školství, resp. na podkladě její interpretace obviněnou, jednak ze způsobu vykazování odměn ve zpracovaných dokumentech samotnou obviněnou. Na tomto základě učinil nalézací soud závěr, že nebylo prokázáno, že by obviněná „jednala v úmyslu přisvojit si cizí věc, která jí byla svěřena, a způsobit tak na cizím majetku větší škodu“.

Z napadeného usnesení odvolacího soudu je zřejmé, že ten se ztotožnil s vyhodnocením situace nalézacím soudem o nenaplnění subjektivní stránky trestného činu obviněnou, když poukázal na to, že z výpovědi Ing. M., tehdejší vedoucí ekonomického oddělení odboru školství, zcela jednoznačně vyplynulo, že na dotaz obviněné uvedla, že je oprávněna k tomu, aby si vyplácela odměny za doplňkovou činnost. Dostalo-li se obviněné „tohoto ujištění ze strany kvalifikované osoby, pracující na pozici vedoucí ekonomického odboru, oddělení odboru školství, pak v žádném případě nelze dovodit, že obžalovaná jednala s vědomím, že porušuje zákon“. Odvolací soud touto argumentací navázal na hodnocení obsažené v rozsudku soudu prvního stupně, který vyšel z toho, že obviněná jako ředitelka příspěvkové organizace se na Ing. M. obrátila zcela logicky, neboť v předmětné době měla jako vedoucí ekonomického oddělení odboru školství na starosti mj. příspěvkové organizace.

Pro dokumentaci východisek soudů nižších stupňů lze připomenout, že z výpovědi této svědkyně vyplynulo, že obviněná se na ni obrátila „hned jak přešli do právní subjektivity“, snažily se zjistit, „jak se vyplácí odměny, jestli mají na ně ředitelé nárok, jak se na to má pohlížet, protože v zákoně nic takového přesně uvedeno nebylo, čeho se držet, jak se držet, podle čeho postupovat … řekla jsem, že za každou práci má člověk nárok na odměnu, tzn. i z vedlejší činnosti, tzn. že my jako zřizovatel jim do toho nemáme co mluvit … vedlejší činnost museli vykonávat tak, aby ta hlavní nebylo omezena … dokonce jsme vznesli dotaz i na hlavní ekonomku Magistrátu, která vždycky říkala, že to nechává na mě … řešili jsme to i s krajem, kdy pracovnice na kraji věděly ještě míň než my … Proti zákonu to tenkrát nebylo, takže jsme řekli, že na to mají nárok. Když to vyplácí svým podřízeným a navíc tam dělají i účetnictví té vedlejší činnosti, tak na to nárok mají.“

Mimo výpovědi této svědkyně zdůraznil soud prvního stupně, že obviněná „např. v podkladech pro K. uváděla jak odměny z hlavní činnosti, tak odměny z doplňkové činnosti. Je tudíž zřejmé, že jejich vyplácení žádným způsobem nezastírala … pokud v účetních výkazech byly uvedeny náklady doplňkové činnosti kumulovaně včetně částek vyplacených odměn obžalované, pak to bylo z toho důvodu, že tak byl ten výkaz předtištěn“. Pro uvedené skutečnosti dospěl okresní soud k závěru, že nebylo prokázáno zavinění obviněné ve formě úmyslu, ať již přímého či nepřímého.

Protože dovolatel na podporu své argumentace zmínil i závěry, které Nejvyšší soud učinil stran „skutkově prakticky shodné trestné činnosti obviněné působící v postavení ředitelky jiné příspěvkové organizace – školní jídelny ve městě Z.“, v níž „nijak nezpochybnil, že obviněná naplnila všechny znaky přečinu zpronevěry včetně subjektivní stránky“, seznámil se dovolací soud i s označenou trestní věcí (u Nejvyššího soudu vedenou pod sp. zn. 7 Tdo 113/2014) a zevrubně poukázal jak na shodná, tak i odlišná zjištění soudů, jež v obou věcech učinily.

Shoda soudů rozhodujících v obou trestních věcech spočívá v tom, že uzavřely, že obě obviněné svým jednání porušily

> – v období do 31. 12. 2006 ustanovení § 4 odst. 5 zákona o mzdě, s účinností do 1. 12. 2006, podle něhož: „Je-li statutární orgán zaměstnancem, určuje mu mzdu orgán, který jej do funkce jmenuje nebo volí, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak.“
>
> – v období od 1. 1. 2007 ustanovení § 122 odst. 2 zákoníku práce, podle něhož: „Vedoucímu zaměstnanci, který je statutárním orgánem zaměstnavatele, nebo který je vedoucím

> organizační složky státu nebo územního samosprávného celku (dále jen „vedoucí organizační složky“), určuje plat orgán, který ho na pracovní místo ustanovil, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak. Obdobně se postupuje u zástupce vedoucího zaměstnance podle věty první, pokud není pracovní místo tohoto vedoucího zaměstnance dočasně obsazeno, nebo pokud vedoucí zaměstnanec práci přechodně nevykonává.“

V obou posuzovaných případech soudy shledaly ze strany obviněných porušení citovaných ustanovení, když vycházely z toho, že nebyly oprávněny k tomu, aby si vyplácely odměny za provozování doplňkové činnosti školní jídelny. Podle jejich zjištění návrh na odměnu ředitele školy a školského zařízení byl oprávněn podat vedoucí odboru školství, zdravotnictví, mládeže a tělovýchovy Radě města Z., která jako jediná měla postavení orgánu oprávněného s konečnou platností rozhodnout o přiznání odměny ředitele školní jídelny. Tak ostatně Rada města Z. činila opakovaně, a to v obou případech (listinné důkazy na č. l. 140-147 u obviněné N. a č. l. 163-170 u obviněné R.). V obou případech se v této části (z hlediska naplnění objektivní stránky žalovaného přečinu) jedná ve své podstatě o totožný skutkový základ věci.

Rozdílné je v obou případech posouzení subjektivní stránky trestného činu. Lze usuzovat, že ta má podle soudů nižších stupňů svůj základ v odlišně prokázané míře opatrnosti jednání obviněných, resp. i v odlišné intenzitě uplatněné obhajoby namítající nedostatek subjektivní stránky (právě skrze výpověď Ing. M.).

Z výpovědi obviněné N. plyne její snaha o řešení situace nejprve na odboru školství a následně i u firmy K., která zpracovávala mzdy. Pokud měla pochybnosti o tom, zda je oprávněna si tyto finanční prostředky vyplácet ve formě odměn, získávala navíc informace z jiných zdrojů, z časopiseckých článků (článek založený na č. l. 329). Po zjištění o vyvozování trestně právní odpovědnosti vůči D. R. se podle svého vyjádření obrátila na advokátku JUDr. H., která jí měla sdělit, že pokud jí v tomto případě zaměstnavatel nestanovil pravidla, kterými se má řídit, má za to, že nejedná protiprávně. Z výslechu svědkyně Ing. M. provedeného k návrhu obhajoby pak vyplynuly již výše konstatované skutečnosti týkající se informací, které svědkyně obviněné k dané problematice poskytla.

Naopak z protokolu o hlavním líčení v případě obviněné R., která zmiňuje např. konzultaci s ředitelkou školní jídelny v B., není vůbec zřejmé, že tato vycházela ze souhlasu, který jí poskytla svědkyně Ing. M. Takový závěr neplyne ani z výpovědi samotné obviněné R. (č. l. 369– 375, č. l. 397 spisu sp. zn. 31 T 185/2012) ani výpovědi svědkyně Ing. M. (č. l. 393 téhož spisu), která se vyjádřila pouze tak, že byla přesvědčena o tom, že na vyplacení odměny měla obviněná nárok. Se souhlasem uděleným „kvalifikovanou osobou“ k tomu, aby se obviněná sama odměňovala z finančních částek získaných z provozování doplňkové činnosti, nemohla obviněná R. počítat, když sama při hlavním líčení dne 9. 1. 2013 uvedla, že jí v přítomnosti vedoucího odboru O., svědka S. a svědkyně Ing. M. v roce 2003 bylo sděleno, že této problematice vůbec nerozumí a budou rádi, pokud jim s tím pomůže.

Rozdílnost obou trestních věcí, která se odrazila i ve zcela protichůdném způsobu rozhodnutí v otázce viny, akceptovaném týmž odvolacím soudem, se projevuje ve způsobu zhodnocení subjektivního přístupu obviněných, na jehož základě si učinily závěr o oprávněnosti svého postupu spočívajícího v udělování si odměn za činnosti spojené s provozováním tzv. vedlejší činnosti jídelny.

Zatímco u obviněné R., která v rámci své obhajoby neuplatnila výraznějším způsobem to, že by byla ovlivněna (podle zjištění soudu nesprávným) náhledem na věc Ing. M., soudy buď vůbec nepřipustily, že obviněná R. nevěděla, o tom, že její čin je protiprávní, nebo ve vztahu k takové nevědomosti zaujaly stanovisko („sama sobě stanovovala odměny, činila tak svévolně a v rozporu se zákony České republiky, jakož i s vnitřními pravidly zřizovatele, tedy Statutárního města Z., které byla povinna znát“), že bylo v možnostech obviněné se tohoto omylu vyvarovat, v případě obviněné N. patrně dospěly k závěru, že tato nevěděla, že její čin je protiprávní a svého omylu se nemohla vyvarovat.

Jinak vyjádřeno, v případě obviněné R. buď uzavřely, že není přítomna žádná podstatná skutečnost, která by svědčila o omylu obviněné, který by měl význam z hlediska posuzování naplněnosti nezbytné formy zavinění (úmyslu) trestného činu, případně uzavřely tak, že se v jejím případě jednalo o omyl neomluvitelný, který v důsledku znění § 19 odst. 2 tr. zákoníku nevyloučil zavinění obviněné.

V případě obviněné N. je naopak třeba uzavřít, že soudy na podkladě údajů sdělených svědkyní Ing. M. implicitně aplikovaly ustanovení § 19 odst. 1 tr. zákoníku. Vyšly totiž z toho, že obviněná k nezatajovanému a účetně nezakrývanému vyplácení odměn sama sobě přistoupila poté, co

> – od samého počátku projevovala snahu o zjištění oprávněnosti svého postupu, hledala pro něj podklad v zákonných předpisech,
>
> – přičemž tak nečinila sama, ale s pomocí osoby, od které se jí v tomto směru mělo dostat odborné rady, a odměny si vyplácela
>
> – až po jejím ujištění, že v takovém odměňování nelze shledávat obecně protiprávnost ve smyslu rozporu s obecně závaznými právními normami („Proti zákonu to tenkrát nebylo, takže jsme řekli, že na to mají nárok“), a ani s normami jinými („my jako zřizovatel jim do toho nemáme co mluvit… my jim pouze můžeme povolit do zřizovacích listin, co můžou vykonávat jako vedlejší činnost… a samozřejmě tu vedlejší činnost museli vykonávat tak, aby ta hlavní nebyla omezena“),
>
> – v důsledku čehož se svého (negativního, právního) omylu nemohla obviněná vyvarovat.

Protože nebylo zpochybněno, že se obrátila na osobu, u níž dle organizační struktury měla v tomto směru pomoc hledat, a ta byla kompetentní ji poradit, přičemž nebylo zjištěno, že jinde by získala informace jiné („dokonce jsme vznesli dotaz i na hlavní ekonomku Magistrátu, která vždycky říkala, že to nechává na mě… pracovnice na kraji věděly ještě míň než my“), učinil soud nalézací a po něm i odvolací soud právní závěr o nenaplněnosti subjektivní stránky trestného činu obviněnou, právě z důvodu zjištěného jejího omluvitelného právního omylu. Proto ji soud nalézací zprostil obžaloby, neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem, pro chybějící zavinění, a soud druhého stupně odvolání státního zástupce podané v neprospěch obviněné z věcných důvodů zamítl.

K tomu lze dodat, že argumentace dovolatele, který odkazuje na právní úpravu a dovozuje, že z hlediska odměňování obviněné bylo nutno usoudit, že pro ni platí jediný režim (odměňování za veškerou činnost v podobě mzdy stanovené zřizovatelem a odměn určených radou), sama o sobě nikterak není způsobilá zvrátit závěr, k němuž soudy nižších stupňů dospěly.

Obviněná totiž pochopila, že je věcí jejího vedení – při dodržení požadavku, aby doplňková činnost nebyla na újmu hlavního stravovacího režimu, který byl hlavní náplní činnosti příspěvkové organizace – jak odměňovat za doplňkovou činnost nejen podřízené pracovnice (zde v souladu s vydanou směrnicí), nýbrž i sebe a že tudíž v této části se poskytování odměn neřídí stejným režimem jako její odměňování za hlavní náplň její činnosti, a to na základě informace poskytnuté v důsledku její iniciativy „ze strany kvalifikované osoby, pracující na pozici vedoucí ekonomického odboru, oddělení školství“.

Pokud by soubor okolností relevantních pro posouzení věci byl komplexně vymezen pouze skutečnostmi právě uvedenými, pak by se bylo možné se soudy nižších stupňů – na tomto okruhu důkazů – shodnout v tom, že obviněná jednala v omluvitelném právním omylu negativním, který ve smyslu § 19 odst. 1 tr. zákoníku vylučuje její zavinění, jak tyto soudy implicitně ve svých rozhodnutích uzavřely.

Takový závěr by podporovalo i zjištění soudu, že obviněná vyplácení svých odměn nijak účetně

nezakrývala, mající podklad v důkazech soudem provedených. Z podkladů pro K. zmiňovaných nalézacím soudem totiž zcela zřetelně plyne vykázání odměn nejen pro osoby obviněné podřízené, nýbrž i pro ni samotnou, a to ve výši 19 000 Kč, 28 000 Kč, 25 510 Kč a 26 000 Kč.

Stejně tak by na nedostatek úmyslného zavinění obviněné, a to v důsledku uplatnění ustanovení § 19 odst. 1 tr. zákoníku, bylo lze usuzovat, pokud obviněná stran svého přesvědčení o oprávněnosti zvoleného postupu odkazovala i na odborný článek publikovaný v časopise „Výživa a potraviny č. 4/2002“ a pokud by jeho obsah (znění vyzdvihované části) byl identický s jeho interpretací obviněnou.

Konečný závěr v otázce subjektivní stránky však podle názoru Nejvyššího soudu nelze učinit bez náležitého vypořádání se se skutečnostmi, které ve svém mimořádném opravném prostředku uplatňuje nejvyšší státní zástupce.

Dovolatel se při dovození nesprávnosti právního posouzení skutku soudy opírá, vyjma citované zákonné právní úpravy, i o rozpor postupu obviněné s interními předpisy, a to

> – Pravidly pro stanovení platu ředitelům mateřských škol, základních škol a školských zařízení zřizovaných Statutárním městem Z., vydanými a schválenými Radou města Z. dne 29. 5. 2006, dále jen „Pravidly pro stanovení platu“) a
>
> – Vnitřní směrnicí č. 8, Doplňková činnost, zpracovanou a schválenou obviněnou dne 2. 1. 2006, dále jen „Vnitřní směrnice“),

přičemž z hlediska posouzení subjektivní stránky obviněné poukazuje i na vyplacení odměn obviněné v letech 2004 až 2010, zejména pak na jejich zdůvodnění v letech 2004 a 2005.

V případě prvně zmíněného interního aktu (od 29. 1. 2007 nahrazeného Pravidly pro stanovení platu v návaznosti na zák. č. 262/2006 Sb., resp. od 1. 6. 2009 dalšími Pravidly pro stanovení platu) lze ve shodě s dovolatelem poukázat na to, že charakter činnosti vykonávané obviněnou umožňoval ve smyslu čl. VIII., aby jí odměna byla poskytnuta, avšak za procedurálních podmínek stanovených v čl. IX. Ty byly upraveny tak, že:

> 1) Návrh na odměnu ředitele školy a školského zařízení podává s náležitým zdůvodněním vedoucí Odboru školství, zdravotnictví, mládeže a tělovýchovy Radě města Z., která s konečnou platností rozhodne o poskytnutí a výši odměny.
>
> 2) Návrhy na odměny se předkládají radě zpravidla dvakrát ročně (v červnu, v říjnu), v odůvodněném případě i mimo pravidelné hodnotící období. Při splnění stanovených podmínek pro poskytnutí odměny za hodnocené období může odměna dosáhnout až výše měsíčního platu ředitele.

Nejvyššímu státnímu zástupci je třeba přisvědčit i v tom, že nalézací soud – přes prokazatelnou snahu zjistit relevantní skutečnosti nezbytné pro posouzení viny obviněné (viz rozsah jeho dokazování provedený nad rámec důkazů opatřených ve stadiu přípravného řízení) – v konečném zhodnocení důkazů upnul svoji pozornost zejména na skutečnosti, jež vyplynuly z výpovědi svědkyně Ing. M., a svůj zprošťující výrok opřel zejména o obsah tohoto důkazu a k němu se vážící obhajobě obviněné, aniž by jeho význam při řešení otázky subjektivní stránky trestného činu komplexně zhodnotil s důkazy ostatními (zejména některými listinnými důkazy).

Z důvodů níže uvedených však při tomto omezeném posouzení skutečností významných pro posouzení viny obviněné nelze dovoláním napadená rozhodnutí akceptovat.

Soudy nižších stupňů sice učinily závěr o absenci vědomosti obviněné o protiprávnosti jejího jednání, avšak již nezaujaly stanovisko k tomu, zda jimi zjišťovaná nevědomost obviněné, jakožto důsledek omylu (právního negativního), je výsledkem omylu omluvitelného či neomluvitelného. Bez jednoznačné odpovědi na tuto otázku, opřené o náležitou argumentaci všemi v tomto směru relevantními důkazy nelze dovoláním napadené rozhodnutí pokládat za zákonné. Dovolateli je proto třeba přisvědčit v tom, že ve stávajícím stavu objasněnosti a odůvodněnosti skutkových zjištění je třeba právní posouzení skutku pokládat za vadné.

Zmínil-li dovolací soud, že v dovoláním napadených rozhodnutích postrádá přiměřenou hodnotící reakci soudů na některé další důkazy, které byly v procesu dokazování provedeny, pak pokládá za potřebné upozornit zejména na následující skutečnosti:

S odkazem na listinné důkazy ve spise založené (platové výměry, odměny udělené radou a odměny přiznané obviněnou) dovolací soud poukázal na poznatky o odměňování obviněné v obžalobou vymezeném období a konstatoval, že odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně sice obsahuje údaj o celkové výši – i podle uvedeného soudu neoprávněně stanovených a vyplacených – odměn, které tak byly posouzeny jako objektivně vzniklá škoda a současně neoprávněné obohacení obviněné (částka 254 110 Kč), avšak z pohledu podmínek stran vyplácení odměn již nalézací soud věc neposuzoval. Nezaobíral se tak tím, zda ohledně hodnocení subjektivní stránky, resp. zavinění obviněné má či nemá vliv vzájemný poměr odměn radou oficiálně přiznaných a odměn, které si obviněná stanovila sama, resp. výše jí stanovené odměny, případně celková výše odměn v součtu za hodnocené období přesahující hranici upravenou v čl. VI/2 Pravidel pro stanovení platu.

S uvedenou otázkou (pochopitelně v období následujícím po vydání Pravidel pro stanovení platu) souvisí i potřeba rozhodnutí té dílčí skutkové otázky, zda byla vyvrácena obhajoba obviněné, že s pravidly z roku 2006 a roku 2009 nebyla nikde seznámena. V návaznosti na to (při kladném závěru) pak zda a jak je jejich obsah (i při vědomí vyjádření obviněné, že v nich nenašla odpověď na to, jak má vyplácet mzdu z doplňkové činnosti) možno hodnotit z pohledu subjektivní stránky obviněné. Vyjádření tohoto zjištění je nezbytné již proto, že z kladného závěru s oporou o výpověď svědka S. vychází argumentace dovolatele, že obviněná s obsahem tohoto interního aktu byla seznámena nejpozději dne 22. 7. 2007, avšak rozsudek soudu prvního stupně v daném směru žádný údaj nepřináší, když předmětné tvrzení svědka J. S. není uvedeno ani v té části odůvodnění rozsudku, kde je uveden přehled a obsah následně hodnocených důkazů.

Důsledkem tohoto nedostatku stran dílčího skutkového zjištění je to, že nalézací soud nevyložil, jak rozpor jednání obviněné s interní úpravou (pokud ho shledá) hodnotí ve smyslu znaku objektivní stránky žalovaného trestného činu a zejména jeho stránky subjektivní. Jinak řečeno, nezbytným se jeví, aby nalézací soud vyložil, zda vydání interního předpisu má nějaký vliv ve vztahu k vyjádření svědkyně Ing. M. („do toho nemáme co mluvit…“) a zda význam, který soud výpovědi svědkyně přiznal, má stejný význam pro celé období, či jen jeho některou část.

V daném směru se ostatně jeví potřebným, aby soud konkretizoval, v kterém časovém horizontu má za prokázané ovlivnění obviněné uvedenou svědkyní stran otázky oprávněnosti postupu spočívajícího v přiznávání si odměn samotnou obviněnou, a to s přihlédnutím k výpovědi svědkyně a údajům obviněné (zejm. č. l. 264 verte) a listinnému důkazu na č. l. 279 [„… pracovala do odchodu na peněžitou pomoc v mateřství dne 13. 5. 2008 (s předchozí pracovní neschopností od 29. 10. 2007)“].

Dovolává-li se nejvyšší státní zástupce ve své argumentaci Vnitřní směrnice, pak lze poukázat na to, že její znění obsahuje ustanovení, podle něhož: „6. Plat zaměstnanců z prostředků doplňkové činnosti (DČ)

1. Pro vyplácení mzdy za doplňkovou činnost musí být splněny formální záležitosti:

– výpočet odměny provádí ředitelka školní jídelny

– daň, zdravotní a sociální pojištění se samostatně vypočítávají ze mzdy z DČ“

K uvedenému lze dodat tolik, že obsah normy (dosah subjektů, na který se čl. 6/1 vztahuje) je třeba posuzovat s přihlédnutím k tomu, jaká úprava odměňování se vztahovala na ten který druh zaměstnanců (v pozici řadového a v pozici statutárního orgánu).

Z hlediska podaného dovolání (a i posuzování důvodnosti závěru o absenci subjektivní stránky trestného činu soudy nižších stupňů) se podstatnou skutečností jeví i to, že předmětem hodnotících úvah soudů (zejména z pohledu subjektivní stránky trestného činu) nebylo zdůvodnění odměn, které byly obviněné N. poskytnuty v letech 2004 a 2005.

Z obsahu spisu totiž plyne, že tyto jí byly uděleny (VIII/2004) v částce 20 000 Kč „za práce spojené s komplexním vedením samostatného účetnictví příspěvkové organizace“ (č. l. 141), resp. (XI/2004) v částce 25 000 Kč „za práce nad rámec povinností ředitelky školského zařízení spojené s komplexním vedením samostatného účetnictví příspěvkové organizace“ (č. l. 141 verte) a (XI/2005) v částce 35 000 Kč „za práce spojené s komplexním vedením samostatného účetnictví příspěvkové organizace a zpracování podkladů pro koncepci rozvoje školství SMZ“ (č. l. 142). Odhlédnutí od těchto skutečností v hodnotící činnosti soudů nabývá podoby důkazu opomenutého ve smyslu jeho výkladu ať již Ústavním či Nejvyšším soudem.

Na soudu prvního stupně bude, aby vyhodnotil, zda jejich obsah odůvodňuje intepretaci, kterou uvádí dovolatel, a zda jsou tak bez dalšího způsobilé vyvrátit obhajobu obviněné, že nikdy nebylo ve zdůvodnění přiznané odměny uvedeno, že je vyplacena také za práce z doplňkové činnosti (připomíná se, že podklady pro zdůvodnění odměn za léta 2003-2006 již odbor školství podle zprávy na č. l. 281 nedisponuje). V daném směru – stran interpretace těchto důkazů – se jeví nezbytné, aby byla vyhodnocena otázka dvojjediného postavení obviněné, jak ji zmínil svědek S., přičemž je třeba přihlédnout k tomu, že obviněná své návrhy na odměnu (na posouzení soudu je, zda jen za tzv. hlavní činnost) odůvodňovala též tím, že si ji navrhuje „Za kompletní vedení samostatného účetnictví pro příspěvkové organizace a vedení personální agendy“ – návrhy V/2007, V/2008, X/2008, V/2009, X/2009, V/2010 a X/2010 (č. l. 282– 285) a že odměna jí byla radou přiznána (XI/2007) též „Za vedení samostatného účetnictví příspěvkové organizace“. Soud proto – s přihlédnutím k listinným důkazům, které se vztahují k postavení obviněné a náplně její práce – musí rozhodnout, zda výkon činností, které obviněná prokazatelně prováděla, byl součástí náplně její práce jako ředitele a statutárního zástupce Školní jídelny Z., H., či tuto náplň překračoval a toto zjištění pak začlenit do svých hodnotících úvah ve shora nastíněném významu.

Z dosud uvedeného je zřejmé, že zhodnocení obsažené v rozsudku soudu prvního stupně, s nímž se ztotožnilo dovoláním napadené usnesení soudu odvolacího, je nedostatečné pro učinění závěru, že tyto soudy rozhodly správně, když dovodily, že skutek, pro který byla na obviněnou podána obžaloba, není trestným činem z důvodu chybějícího úmyslného zavinění.

Takový závěr, aby jej bylo lze akceptovat, musí být totiž v odůvodnění zprošťujícího rozsudku podložen nezbytným skutkovým zjištěním, které by prokazovalo, že právní závěr soudu o absenci subjektivní stránky se opírá nejen o znění § 19 odst. 1 tr. zákoníku, podle něhož „kdo při spáchání trestného činu neví, že jeho čin je protiprávní, nejedná zaviněně, nemohl-li se omylu vyvarovat.“, ale současně – vzhledem k tomu, že obviněná se žalovaného trestného činu měla dopustit při výkonu svého zaměstnání jako statutární orgán příspěvkové organizace – reflektuje též obsah ustanovení § 19 odst. 2 tr. zákoníku („Omylu bylo možno se vyvarovat, pokud povinnost seznámit se s příslušnou právní úpravou vyplývala pro pachatele ze zákona nebo jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí nebo smlouvy, z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce, anebo mohl-li

pachatel protiprávnost činu rozpoznat bez zřejmých obtíží.“).

V případě zjištění (v první části již učiněného a vyjádřeného soudy nižších stupňů), že postup obviněné při jejím odměňování za pracovní aktivity spojené s provozováním tzv. doplňkové činnosti jídelny byl v rozporu s obecně závaznými právními předpisy, případně i s navazujícími interními předpisy zřizovatele konkretizujícími procedurální podmínky pro přiznání a následné vyplacení odměny statutárnímu orgánu příspěvkové organizace (tj. též ředitelce školní jídelny), je totiž možné závěr o nedostatku úmyslného zavinění obviněné – ve vztahu k jejímu jednání spočívajícím ve stanovení těchto odměn v rozporu s příslušnými předpisy a následku v podobě vzniku škody v důsledku jejich vyplacení – založit jen na existenci omluvitelného negativního právního omylu.

Podstatou takového omylu je nevědomost pachatele trestného činu o protiprávnosti (chápané z hlediska celého právního řádu) jeho jednání, jíž se nemohl vyvarovat. Protože právní omyl negativní omluvitelný vylučuje pachatelovo zavinění (na rozdíl od negativního omylu skutkového, který nevylučuje nevědomou nedbalost), je třeba soustředit pozornost na to, zda se pachatel mohl právního omylu vyvarovat. U pachatele, který měl z důvodu výkonu své funkce (např. jako statutární orgán příspěvkové organizace) povinnost seznámit se s příslušnou právní úpravou, ale neučinil tak, sama skutečnost, že spoléhal na ujištění jiné osoby o správnosti svého postupu, který ve skutečnosti odporoval právním předpisům (např. ohledně otázky subjektu oprávněného rozhodnout o udělení odměny a její výše), nemusí vylučovat závěr, že jeho právní omyl je neomluvitelný.

V případě obviněné bude možno na omyl omluvitelný usuzovat při zjištění, že neexistuje žádná skutečnost, která by omluvitelnost jejího omylu vylučovala. Na tomto místě je nezbytné připomenout (viz citace § 19 odst. 2 tr. zákoníku výše), že stran posouzení otázky omluvitelnosti či neomluvitelnosti omylu zákon diferencuje mezi různými pachateli, neboť mimo případů, kdy mohl „pachatel protiprávnost činu rozpoznat bez zřejmých obtíží“, poněkud jinou (vyšší) míru obezřetnosti stanoví v tomto směru pro pachatele jež stíhala „povinnost seznámit se s příslušnou právní úpravou“. Proto je nezbytné, aby předmětem hodnotících úvah soudů byly veškeré skutečnosti, které obviněná podle provedených důkazů (ať již výpovědí svědků či listinných důkazů) stran možností a podmínek vlastního odměňování nabyla, či prokazatelně mohla nabýt.

Z uvedeného plyne, že zproštění obviněné obžaloby z důvodu § 226 písm. b) tr. ř., tedy proto, že „v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem“, sice nelze vyloučit, ovšem je možné jen za situace, že důkazním řízením a vyhodnocením všech relevantních skutečností soudem bude prokázáno, že se činu dopustila v negativním omylu právním, a to omylu omluvitelném (*error exculpabilis*). Omluvitelný omyl by v důsledku uplatnění zásady *ignorantia iuris non nocet* odůvodnil závěr o beztrestnosti jednání obviněné. Pokud by však naopak bylo prokázáno, že obviněná sice jednala při nesouladu svého vědění (vnímání, představ) se skutečným obsahem a významem právních norem danou oblast upravujících, ať již proto, že si nějakou skutečnost neuvědomila, nebo proto, že o ní měla nesprávnou představu, avšak tohoto omylu se vyvarovat mohla, tzn. že jednala v negativním omylu právním neomluvitelném, bylo by lze tuto skutečnost promítnout jen v rovině právních následků trestní odpovědnosti, tj. při úvaze o trestu [viz § 41 písm. h), § 38 odst. 6 tr. zákoníku].

Dovolací soud proto na podkladě dovolání nejvyššího státního zástupce podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 15. 4. 2014, č. j. 6 To 79/2014-456, i jemu předcházejí rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 24. 10. 2013, č. j. 18 T 223/2012-433, přičemž podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, přičemž podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu ve Zlíně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Soudu prvního stupně uložil, aby opětovně podrobil kritickému zhodnocení veškeré důkazy

vyznívající ve prospěch i neprospěch obviněné, včetně zhodnocení důvodnosti obhajoby obviněné v jejích jednotlivých složkách. Dovolací soud mimo jiné v obecné rovině připomněl, že zjištění skutkového stavu věci v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí soudu ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř. v případě posuzování trestní odpovědnosti pachatele, jenž se činu dopustil v negativním právním omylu, vyžaduje, aby bylo provedeno dokazování zaměřené na objasnění otázky, zda se mohl vyvarovat svého omylu. V konkrétním případě to znamená, že v odůvodnění rozsudku, jímž by byla obviněná případně podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěna obžaloby proto, že jednala v omluvitelném negativním právním omylu, je nezbytné uvést komplexní vyhodnocení všech relevantních skutečností majících význam pro závěr, že šlo o takový omluvitelný omyl.